

UREDNIŠTVO ZARJE je v Ljubljani, franciskanska ulica št. 3 (stara 1. nadst.). Uradne ure za stranke so od 10. do 11. dopoldne in od 5. do 6. popoldne vsak dan razen nedelj in praznikov. Rokopisi se ne vračajo. Nefrankirana pisma se ne sprejemajo.

NAROCNINA: celoletna po pošti ali s pošiljanjem na dom za Avstro-Ogrsko in Bosno K 21-80, polletna K 10-80, četrtletna K 5-40, mesečna K 1-80; za Nemčijo celoletno K 26-40; za ostalo inozemstvo in Ameriko celoletno K 36-.-.

Posamezne številke po 8 vin.

ZARJA

ZARJA izhaja vsak dan razen nedelje in praznikov ob pol 11. dopoldne.

UPRAVNIŠTVO se nahaja v Selenburgovi ulici št. 6, II., in uraduje za stranke od 8. do 12. dopoldne in od 3. do 7. zvečer. Inzerati: enostopna petstotnica 30 vin., pogojen prostor, poslana in reklame 40 vin. -- Iskalci prijateljev upravnništvo.

Nefrankirana ali premalo frankirana pisma se ne sprejemajo. Reklamacije lista so poštne proste.

Stev. 447.

V Ljubljani, v petek dne 29. novembra 1912.

Leto II.

DR. OTON BAUER:

Boj za Macedonijo.*

2. BOJ PROTI FANARJU.

Med turškim gospodskim razredom in slovanskimi kmeti stoji turško meščanstvo in grško svečenstvo. Ko so si Turki osvojili balkanski polotok, je bilo uničeno slovansko plemstvo, ali pa je prestopilo v islam. Slovani so postali narod siromašnih, tlačanih, nekulturnih kmetov, brez književnosti, brez političnega življenja, brez višje izobrazbe. Srbi in Bolgari so bili od začetka turškega gospodstva do osvoboditve izpod turškega jarma narodi brez zgodovine.

Drugače Grki. Bili so gospodski razred v bizantinskem carstvu, na čegar razvalinah se je zgradilo carstvo Osmanov. Grki so ostali tudi pod turškim gospodstvom krščanski gospodski razred balkanskega polotoka. Ne le v sklenjenem, jezikovnem okoliščini proti jugu balkanskega polotoka, tudi v slovanskih, rumunskih in albanskih krajih so bili Grki premožen sloj mestnega prebivalstva: trgovci, zakupniki davkov, menjalci, višja duhovščina, učitelji, zdravniki so bili povsod Grki. Tvorili so torej buržvazijsko krščansko raje turškega carstva. Zato niso Grki nikoli tako globoko propadli nego Slovani. Bili so narod z zgodovino, ljudstvo z lastno književnostjo, s posebno kulturo, z lastnim političnim življenjem, dočim so bili Slovani pahneni v bedo kmečkih narodov brez zgodovine.

Na čelu grškega prebivalstva je bilo fanarijsko plemstvo. V Fanariju, grškem delu Carigrada, so Turki naselili žlahtne grške rodbine. Bile so tudi pod turškim gospodstvom privilegirani razred: Bili so bogati trgovci, lastniki ladij, bankirji, s katerimi je imela turška vlada svoje kupčije. Vse visoke in mastne službe grške cerkve so bile prihranjene njim. Mnogo izmed njih je doseglo velik vpliv v službi sultanovi. Tudi krščanski knezi, ki so vladali v Moldavi, v Valahiji, na otoku Samosu kot vazali sultanovi, so bili po pokolenju fanarijski aristokrati.

Najvažnejše središče grškega gospodstva razreda je bila grška cerkev. Bila je krščanska državna cerkev v turškem carstvu. Vsi pravoverni kristjani v Turčiji — ne samo Grki, temveč tudi Rumuni, Srbi, Bolgari, Albanci — so bili pod oblastjo ekumenskega patriarhata v Carigradu. Njene cerkvene občine so bile edina organizacija krščanske raje, njene šole edino ognjišče krščanske znanosti, njih vpliv edina obramba proti turškemu samovolju. Ampak ta krščanska cerkev je bila docela grška. Grški jezik je bil jezik cerkve, šole in občine.

Gospodarska, cerkvena in duševna premoč Orkov je podvržla višje stanove vseh krščanskih narodov grškemu jeziku in kulturi. Vsak Rumun, Srb ali Bolgar, ki je dosegel bogastvo, višjo izobrazbo ali višjo službo, je prevzel grški jezik. Kakor je na Češkem v 17. in 18. stoletju vsak Čeh, ki je stopil v gospodski razred, prevzel nemški jezik, kakor je v Belgiji meščanstvo tudi v flamskem delu uporabljalo francosko, kakor so se na Finskem višji stanovi asimilirali švedskemu gospodsk. razredu, tako so v celi turški deželi — tudi v Moldavi, v Valahiji, v Srbiji in Bulgariji — vsi bogati in zobraženi kristjani postali Grki. »Grško« in »krščansko« je postalo isto. Slovanske kmete, nad

*) Predavanje na dunajski univerzi, prirejeno od društva »Freie Vereinigung sozialistischer Studenten« dne 25. oktobra. Publikirano v novembrski številki revije »Der Kampf«.

katerimi je vladal patriarhat, so imenovali: Orke, ki govorijo slovanski jezik.

Ko so viharji velike francoske revolucije razsajali po stari Evropi, ko je pohod Napoleona v Egipt izpodbudil fantazije narodov jutrovih dežel in ko so se ideje evropskega liberalizma razširile tudi med grško inteligenco balkanskih mest, je pričelo narodno gibanje Orkov. Osvoboditev krščanske raje od osmanske vlade je pomenjala zanje izgon Turkov iz Evrope in ustanovitev grške države, katera naj bi kot nastavni dedič bizantinskega carstva obsegala vse dežele, v kateri sta vladala grška cerkev in grško meščanstvo, torej evropsko Turčijo v celem takratnem obsegu, vseh šest Rumuniji, Srbiji, Bolgariji. To je bila »velika ideja« novega helenstva. Grški upor ni pričel v Grčiji, temveč v Valahiji. Prva krđela vstajšev so bili srbski in bolgarski jezdec.

Ampak, samo na južnem delu balkanskega polotoka, kjer se je moglo grško meščanstvo opirati na grške kmete, je bil grški upor zmagoval. Proti severu pa je imel nepričakovan in nezaželen uspeh. Dvignili so se tudi tu krščanski narodi; ali ne, da bi se morda borili za »veliko idejo helenstva«, temveč za osvoboditev toliko od turškega fevdalizma, kolikor tudi od premoči grške cerkve in grškega meščanstva.

Grška cerkev je pod turškim gospodstvom vršila veliko socialno nalogo. Njena organizacija je varovala kristjanom široko, daleč čez cerkvene stvari sezajočo avtonomijo. Njena šola je rešila del stare bizantinske kulture za našo dobo, ravno tako kakor je na zapadu ohranila katoliška cerkev dedščino zapadnorimskega cesarstva skozi stoletja srednjega veka, dokler ji nista dala humanizem in renesansa novega življenja. Ampak patriarhatu podvrženi narodi so drago plačali to grško dobroto. Rumunci, Srbi, Bolgari so čutili, da jih grški trgovci, grški odedruh, grški zakupnik davkov nič manj ne izkorišča nego turški veleposelnik.

»Bolgar dela, Grk drži za plug«, pravi macedonski pregovor. Najhuje pa jih je tlačila grška cerkev. Patriarhat je škofovske stolice prodajal tistim, ki so zanje več ponudili. Škofi so visoko kupno ceno, za katero so si kupili ta urad, iztirjali od vernikov s tem, da so jim naložili visoke cerkvene davke. V nekaterih krajih Turčije je bila tudi nižja duhovščina grška; tu slovanski kmet ni razumel jezika svojega duhovnega pastirja. V drugih krajih je bila duhovščina na deželi kmečkega pokolenja. V tem slučaju je bila tem globlja razpoka med pomanjkanje trpečim slovanskim duhovnikom v vasi in bogatim, nasladno in razudano živčim grškim škofom v mestu. Če je grški škof s turško stražo jezdil skozi slovanske vasi ali če je po turških vojaki dal izterjati cerkvene davke, so videli v njem zaveznika sovražnih turških gospodarjev, so videli v njem iztiralnika turškega gospodstva, slonečega na izkoriščanju krščanskega kmečkega ljudstva. Tako se je nakopičilo strastno sovraštvo proti grštvu v ljudskih množicah. Ko so Grki začeli svoj boj za osvoboditev proti turškemu gospodstvu, so zagledali za hrbtom oborožene, ne le proti Turkom, ampak tudi proti sebi, rumunske in slovanske kmete.

V sedemdesetletni dobi revolucije, ki je pričela s srbskim uporom leta 1804 in končala z rusko-turško vojno I. 1878, so se osvobodile od turškega gospodstva Rumunija, Srbija in Bolgarska. Z gospodstvom Turkov je padlo tudi gospodstvo Fanarija v teh deželah. Fanariote so pregnali s škofovskih stolic, grški jezik so nadomestili v cerkvi in šoli z domačim ljudskim jezikom, premožni in izobraženi razredi — boljari in meščanstvo — kateri so se bili prej

pohlenili, so se vrnili k jeziku ljudstva. Mladi narodi so si ustvarili književni jezik in narodno literaturo. Tako se je izvršilo tukaj v boju proti grštvu enako prebujenje narodov brez zgodovine, ki je v Avstriji, kakor na Ogrskem, v Belgiji kakor na Finskem, v Rusiji kakor v Indiji eno izmed velikih zgodovinskih dejstev naše dobe.

V Macedoniji, katera je stala pod turško oblastjo, je trajala vlada grške cerkve veliko dalje. Ampak po letu 1878 se je začelo tudi tu slovansko gibanje.

V letu 1870 se je bolgarska cerkev odcepila od grške; po svojem poglavarju se imenuje eksarhat, ta pa patriarhat. Prva se poslužuje v cerkvi in šoli bolgarskega, druga pa grškega jezika. Ko se je cerkev najprej v Bolgariji osvobodila od grštvu, je skušala tudi v Macedoniji pripraviti cerkvene občine za odstop od patriarhata, pa za pristop k eksarhatu. Med Macedonijo in Bolgarijo je živahno preveljevanje. Veliko Slovanov živi kot častniki, uradniki, učitelji, zdravniki, odvetniki, trgovci in rokodelci v Bolgariji. Se večje je število macedonskih kmetov, ki hodijo v Bolgarijo in tam delajo kot mezdni delavci, da se vrnejo po nekoliko mesecih ali letih s prihranki v domovino. Te dve skupini izselnikov pospešujeta propagando eksarhata. Ta v Bolgariji naseljena, k bolgarsko-narodnemu čuvstvom vzbujena macedonska inteligenca stoji v boju proti patriarhatu v prvi vrsti, ona je uredila organizacije, ki agitirajo v slovanskih cerkvenih občinah v Macedoniji za pristop k eksarhatu. Med macedonskimi kmeti, ki so delali v Bolgariji kot delavci in so tam poznali bolgarsko cerkev in šole, najde ta agitacija ugodna tla. Bolgarska država jo podpira z velikimi denarnimi sredstvi. Upa, da bo razširjenje bolgarske cerkve in šole v Macedoniji pripravilo pot končni anekskiji potom Macedonije. Tako prestopajo v Macedoniji občine zaporedoma k eksarhatu. Kierkoli se to dogodi, se nadomesti grški duhovnik z bolgarskim, grška šola z bolgarsko. Patriarhat se brani proti tej agitaciji; v tem obrambnem boju dobiva pomoč ne le od narodno čutečega grškega meščanstva macedonskih mest, ampak tudi od strani grške države, ker če se izpreminjajo v Macedoniji »Grki, ki govorijo slovanski jezik«, v eksarhistične Bolgare, potem je pokopano upanje na »veliko idejo« helenstva, na velegrško državo s Carigradom kot glavnim mestom. Tako postaja Macedonija torišče silnih bojov med eksarhisti in patriarhisti.

Razbojniške čete so v zgodovini balkanskega polotoka igrale vedno veliko vlogo. Hajduki so dali srbskemu uporu, klefki grškemu najdrznejši bojevniku. Tudi v boju med eksarhisti in patriarhisti v Macedoniji sta obe stranki postavili v svojo službo razbojniška krđela, sestavljena iz capinskega proletariata macedonskega. Najprej so macedonski odbori v Bolgariji ustanovili oborožena krđela, katerim so naložili, naj prisilijo v Macedoniji cerkvene občine na pristop k eksarhatu. Ta krđela so napadala slovanske občine, so morila pristaše patriarhata in silile kmete na prestop k eksarhatu. Sredstva za to vojno, katera se je vodila po načrtu iz Sofije, je dala deloma bolgarska država, deloma so dobili sredstva potom kontribucije od strani bogatih Orkov v Macedoniji. Grki so se branili s tem, da so tudi oborožili krđela, katera niso z eksarhističnimi občinami nič boljše postopala, nego bolgarska krđela s pristaši patriarhata. Tako so spoznale vse slovanske občine v Macedoniji, da so izročene iz siljevanju krđel; včeraj so bile prisiljene, da se določijo za pristop k eksarhatu; danes se

prikaže naenkrat grško krđelo in jih prisili, da se vrnejo k patriarhatu. Turške oblasti, ki so imele premalo vojakov na razpolago, niso bile v stanu preprečiti to banditsvo krđel.

V bojih teh krđel so Bolgari ostali zmagovali. Neprenehoma so izpodirali tudi v Macedoniji grško cerkev. Gosta mreža eksarhističnih občin se razprostira po deželi. Tako se je tudi tukaj, kakor prej v Rumuniji, Srbiji in Bolgariji, izvršila osvoboditev od gospodstva Fanarija. Samo v južnem delu, kjer so naseljeni grški kmetje, in v nekaterih mestih, je grštvu ohranilo svojo moč. V največjem delu Macedonije so v šoli in cerkvi nadomestili grški jezik z bolgarskim. »Velika ideja« helenizma je mrtva. (Prevedel R. T.)

Razredna loterija.

Načrt zakona glede razredne loterije je državna zbornica končno sprejela tako kakor ga je predlagal gospodarski odsek. Sprememb zbornica ni hotela sklepati nikakršnih, dasi bi bile v interesu državljanov.

Odprava loterije.

Številčno loterijo so že povsod odpravili, samo v Avstriji jo še imamo. Vlada se vedno izgovarja, da ne bi mogla pogrešati 18 milijonov, ki jih dobiva iz loterije kot dobiček. Vlada pravi, da je dala loterija s petnajstodstotno pristojbino leta 1900 državi skoro 15 milijonov, ta dohodek pa narašča, zakaj leta 1910 je znašal 17 in tri četrt milijona, in tako lahko sklepamo, da bi v nekaj letih donala loterija 20 milijonov. Zaraditega je zahtevala vlada, da naj se loterija odpravi le polagoma, čisto opusti pa tedaj, kadar bo donala razredna loterija 20 milijonov.

Kar se je dalo glede odprave loterije doseči, je bilo le to, da se je sprejela v zakon določba, po kateri se mora loterija opustiti najkasneje v desetih letih.

Razredna loterija.

Glede osnove razredne loterije določa zakon naslednje: Sedemdeset odstotkov tistega zneska, ki ga veljajo srečke, se mora izplačati za dobiček. Dobitek države bo torej onih trideset odstotkov, ki jih država sicer sprejme, a ne izplača; od teh tridesetih odstotkov mora država plačevati tudi upravne stroške podjetja, posebno provizije razpečevalcem srečk. Dobitki so po zakonu popolnoma prosti davka. Za dobiček pri stari številčni loteriji pa davek ostane tudi v bodoče, ki je odtegne takoj pri dvigu zneska. Kdor bo pa zadel dobiček v razredni loteriji, temu se ne odtegne od dobitka nikakršen davek.

Koliko treba torej igrati v razredni loteriji, da doseže država 20 milijonov dohodka? Vsako leto najmanj osemdeset milijonov! Zakaj potem izplača država na dobitkih sedemdeset odstotkov, torej za šestdeset milijonov dobitkov. Vlada je izjavila v odseku, da misli, da upravni stroški ne bodo večji nego štiri milijone. Tako bi ostalo državi dvajset milijonov čistega dohodka.

Sistem srečkanja.

Sistem srečkanja v razredni loteriji je jako zamotan. Imenuje se razredna loterija, ker se vsaka srečka v nekem pogledu upošteva pri petih srečkanjih. Izdajo se srečke, ki izgube svojo veljavo šele po večih srečkanjih. Kolikor srečkanj je pri posameznih razrednih loterijah, toliko razredov ima loterija. Zakon ne govori o tem ničesar in vlada uredi lahko loterijo ka-

VLADIMIR SCHWEIGER:

Poet Miha.

Jesenski dan je bil.

Pusto in otožno vreme je leglo nad ravan. Gosti, temnosivi oblaki so prepregli nebo, za temneli jasni azur, krili ga kakor gosti pajčolan. Tako nizko so se podili oblaki po nebu, da bi človek lahko segel do njih, le dobro bi moral iztegniti roko. V stranpoti se je usulo orumenelo listje raz skoro gole veje in krilo tla, enako umazanemu ilnatemu plašču, v daljini pa je suštel gozd v mirnem jesenskem poluspanju. Nad žuborečim potokom so se zavlekle težke, neprodne megle, zapihljal je veter, ni jih razpršil, niti pretrgal jih ni.

Po nasuti cesti je prikorakal dolg, suh človek. Enakomerno je hitel po trdnini poti, lahek je bil njegov korak in otožno je odmeval, zabuhljal se nad potlačeni travniki, nad mrtvimi livadami.

Dvignila se je tolpa črnih vran nad razoranim poljem, z glasnim krakanjem pozdravila tihega potnika, zaletela se preko jarkov in zgnila za stransko vasio kraj orumenelega gozda. Ni se ozrl mlad tujec za jato nagajivih vran, niti ni sklonil svoje v tla uprte glave. Dalje je hitel, dalje ga je ponesel korak v otožen jesenski dan.

Prišel je mimo cestne krčme, kjer se je vabljivo nasmehljaj debeli oštr z belim prtom preko rame, stoji med širokimi vratmi in uljudno pozdravil. Potnik je sklonil pokoncu svojo glavo, uprl stekleni pogled v zarđeli obraz oštirjev, zmalaj za rameni in odhitel svojo pot.

Za ovinkom ob slokem poslu je zalajal glasno privezan pes v pozdrav prišlecu, zaškrepetala je zamolklo veriga, padla po visokih stopnicah. Polegel se je hipni šum in zopet je bilo vse tiho.

Ni se brigal urni potnik za ljudi, ni mu bilo mar življenje, šum, ropot. Zaničeval je vse, vse obsojal. Da bi mogel vse pokončati, pokončal bi vse hipno, očistil svet vsega zla, vsega gorja, ki tare visoke ljudi, nositelje velikih idej, globoke mislece.

Samotni človek, ki je tako mislil, bil je nadipti poet Miha.

V življenju je videl samo razkošje, črno zavist, peklensko sovraštvo. Ljubi boj brez zmisla, brez smotra. Izkusil ni še sveta dobrot, vendar ga je obsojal, saj ga je gledal skozi ozko oči očala pesimista. Globoko v sreju je nosil svoja načela, svoje nazore, zlate in dragocene, ki jih je umislil sam.

Nikdar se ni pehal za vsakdanjim kruhom, za mastnimi službami, razkošja ni poznal, v vinu ni potapal hladnih misli, obupnih skrbi.

Tuj in brezbrizen je stal med gnječo ljudi, sam je bil sredi njih brez tovariša, brez prijatelja. Glad in zaničevanja vredno življenje sta mu bila spremljevalca na daljnem mukopolnem življenju v svet.

Nič mu ni bilo žal, da je živel tako, ni se brigal za zakonite, lažipolne in obrekovale govorice potuhnenih ljudi, ki jih je sovražil, in veselila ga je njih zloba do človeka, nositelja svetovnih nazorov globokih mislecev.

Živel je gladno življenje, ki bi se ga branil vsak dan bičani pes, a se ga je veselil, saj živi in deluje za svoj ubogi, globoko propadeni

narod, ki mu je potreba moči, da ne pogine. In ljudje se mu rogajo, posmehujejo se mu, ha! gorje jim! To je le zgolj škodočelnost. Borno je danes njegovo življenje, a vendar vstane ravno on, zapuščen delavec narodov, v veliki slavi. Takrat mu bo hvalečen ves narod, klanjal se mu bude in ga bo slavil ...

Tako je mislil skromne želje in pohlevne misli, dalje hiteč po pustem jesenskem dnevu.

Po cesti je privozilo troje vozov, harmonika je pela hreščeče v njih, donelo je pero v ustih šaljivega godca. Hrskali so konji, iskro so se kresale pod njihovimi kopiti, jedro so privozili mimo poeta Mihe. Glasno se je smejala družba v ozaljanih vozih, smeh je zabučal, zadonel na uho Mihe, ki je obstal in se zastopil za občestni kamen.

Urno je privozila kmečka ženitev mimo prašnega poeta, ki je medlo upiral pogled po veselih ljudeh v vozovih. Nasmehnila se mu je nevesta s pletenim vencem v laseh, nasmehnila in pokimala uljudno.

Miho pa je zbudil ta pogled, globoko v sreju ga je pogrel in neljubo mu je bilo. Zatisnil je oči, da ga izbriše, da ga pozabi, a zanan. Sladki nasmeh se je vsedel globoko v njegovo dušo.

Naprej so drveli vozovi, z drdranjem se je pomešalo hreščeče ukanje pijanih svatov, preobvaldal jih je debeli bas harmonike, da je odmevalo v oddaljeni gozd preko uvelih livad, razoranih njiv in pokošenih travnikov. Polagoma je potihnilo in se zgubilo svatbeno kričanje, divji hrup.

Poet je stisnil pesti v žepu, zažugal pijani tropi in se razsrdil nad njimi. Enakomerno se je glasil njegov korak po doli, odmeval za

njim. Zamislil se je zopet, dahuila so mu v spomin mlada leta, ona leta, ko je bil še nedolžen in ni poznal pokvarjenega sveta.

Videl je v duhu rojstvo vas, ono razsvitljeno sobo, kamor so prišli gospodski ljudje, sklicali shod in govorili umno, poučno za kmeta. Takrat so ustanovili bralno ono narodni in napredni mošje, ki jih je burno pozdravljala občina, župan in soseska.

Bil je še dijak.

A v njem je splamenel žgoči ogenj do domovine, do naroda, pustil je študije, preselil se stalno v mesto in posvetil vse moči probuji in procvitu narodnosti. Med one može, ustanovitelje velevažnega bralnega društva, med svobododomisce je hotel.

A v svoje začudenje je uvidel, da se mu umičejo, da mu niso naklonjeni, tako dobri, kot si jih je slikal v tih fantazijah mladih let. Kratko na to se je sprl z njimi, jel jih sovražiti in jih še sovraži tja v veke.

Svojo pot je nastopil, pustil jih je in hitel za svojimi nazori, za lastnimi ideali ... Ujezil se je, razburila ga je vriskajoča tolpa pijanih svatov, klet je pod oblačnim nebom tako ostudno življenje.

Dvignil je pest, potegnil kopo papirja iz žepa in dobro obrezani svinčnik, zbral misli in zagrozil gnusnemu življenju.

Sedel je na občestni kamen, položil zeleni nahrbtnik poleg se in napisal ostro satiro.

— Danes ob pol 9. zvečer se vrši v zeleni dvorani »Delavskega doma«, ulica Madonina št. 15, važen shod strankinih pristavev. So-druge pozivljamo, da se udeležijo tega shoda v velikem številu.

— V nedeljo ob 6. zvečer vsi v gostilno »International« na zabavni večer, ki ga priredi pevski zbor našega »Ljudskega odra« s petjem, dramatično predstavo in družinsko zabavo.

— »Il Lavoratore«, tržaško glasilo naših ita-lijanskih sodrugov, je bil v torek zaplenjen za-radi govora, ki ga je imel sodrug Adler na kon-gresu v Bazileji.

Vabilo na naročbo.

Zarja izbaja vsak dan ob 11. dopoldne in slane naročnine

Za avstro-ogrske kraje:	
celoletna	K 21-60
polletna	10-80
četrtletna	5-40
mesečna	1-80

Za Nemčijo:	
celoletna	K 26-40
polletna	13-20
četrtletna	6-60
mesečna	2-20

Za ostalo inozemstvo celoletno 36 kron in sicer s pošiljanjem na dom ali po pošti. Na-ročnino je pošiljati naprej.

Posamezna številka 8 vln. v administraciji in tobakarnah:

Naročnina se pošilja pod naslovom: Uprav-ništvo »Zarje« v Ljubljani.

Državni zbor.

Dunaj, 28. novembra.

Na današnji sej poslanske zbornice se je začela razprava o proračunskem provizoriju v znamenju klerikalne in rusinske obstrukcije. Po krivdi vlade se je proračunska razprava tako pozno začela, da ni bilo več računati s pravočasno rešitvijo proračuna za prihodnje leto, in vlada ni niti sedaj ganila s prstom, da bi usta-vila klerikalno in rusinsko obstrukcijo. Posla-nec sodrug Adler je v današnjem svojem go-voru po pravici obdolžil ministrskega predse-dnika grofa Stürgkha, da namenoma ruši parla-ment in da s takim zadovoljstvom opazuje raz-dirajoče delo komandiranih obstrukcionistov. Na sei starešinstva je ministrski predsednik naznanil, da predložila vlada jutri in jutrišnjem zbornici sledeče predloge: 1. Predlogo o oskrbi žena in otrok rezervistov za slučaj mobiliza-cije; 2. Predlogo o nabavi konj v vojaške svrhe in 3. Predlogo o pripravi bivališč za slučaj mobilizacije. Te tri vojaške predloge so narav-na posledica novega brambnega zakona. Ampak da jih vlada ravno sedaj predlaga in z njimi demonstira, kaže, da manjka dunajskim kro-gom resnobe. Ta napoved je zbrala kajpada takoj vso družino brambnega zakona in tudi klerikalci so izjavili, da prekinejo napram tem predlogom svojo nezamislivo obstrukcijo.

V sledečem podajamo poročilo:

Pri govornik v

razpravi o začasnem proračunu

je poslanec dr. Matko Laginja, ki je v svojem štiri ure trajajočem obstrukcijskem govoru po-dal antologijo srbskih narodnih pesni. V nepo-etičnem delu svetlega govora se je pečal s škan-daloznimi razmerami na avstrijskem jugu, ka-tere je kajpada njegova stranka še včeraj z vso vneto podpirala in jih bo jutri, če pojde gladko podpirala znova.

Za nemškimi nacionalcem dr. Grobom se je v siličnem govoru pečal sodrug dr. Adler z domačimi vprašanji in z mirovnim vpraša-njem. Njegov govor, ki je napravil na zbornico globok vtisk, objavimo v eni prihodnjih šte-vilk dobesedno. Grajal je socialno politično za-nemarjenost v Avstriji in škandalozne cenzur-ne razmere, ki so omogočile konfiskacijo bazi-lejskega manifesta. Majhen avstrijski državni pravdnik se je postavil pred izrek Donave rekoč: Voda ne sme teči! Taka je podoba av-strijskega državnega pravdnika, ki je za to na svetu, da je omejen. Ampak parlamentarne stranke niso državni pravdniki, lahko bi se osamosvojile od Hechenburgerja. Manifest, ki je izšel iz življenja milijonov, bo bistrih glavo in ogroval srce milijonov in milijonov — vzlic dr-žavnim pravdnikom in beričem. Socialni de-mokratje ne protestiramo le proti vojni, temveč tudi proti vojni nevarnosti, ker smo uverjeni, da se dajo vsi sedanji spori mirno poravnati.

Krščanski socialci Schoiswohl skuša opra-ti svojo stranko črta, da hujša na vojno. Po dolgi obstrukcijski govoranci »Rusina Budzi-nowskega« se je razprava prekinila in seja za-ključila.

Prihodnja seja jutri ob 11. dopoldne.

Zadnje vesti.

Vojna na Balkanu.

POLOŽAJ JE NEIZPREMENJEN.

Dunaj, 29. novembra. Položaj je neizpre-menjen. Oficialna ruska politika deluje za mirno razrešitev krize, a vzlic temu nadaljuje z mo-bilizacijo. Položaja se ne sme vkljub temu pre-sojati optimistično, ker ni rešeno še nobeno od spornih vprašanj. Avstrijsko-Ogrska ne privoli pod nobenim pogojem, da bi Srbi obdržali ka-tero si bode pristanišče ob jadranski obali. V nesoglasju je tudi Pašičeva izjava, da Srbija ne-mara Drača s srbskim pridiranjem proti Draču. Doslej se ni dospel senjak avtentična vest, da bi bili Srbi osvojili Drač, a pričakujejo jo vsak čas, ker so Srbi baje le še 30 kilometrov oddaljeni od Drača. V dunajskih krogih zatra-jujejo, da bodo morali Srbi zapustiti vse doslej osvojena pristanišča.

Belgrad, 29. novembra. Vlada pripravlja komunique, v katerem bo izjavila, da se odreka razdelitvi Albanije, a dobiti pa mora jadransko pristanišče z zaledjem. Od tega ne bo odstopila niti za las.

AVSTRIJA OSAMLJENA.

Dunaj, 28. novembra. Današnji »Neues Wie-ner Journal« objavlja sledeče iz Frankfurta: »Frankfurter Zeitung«, o kateri je znano, da ima zelo ozke stike z berlinskim zunanjim mi-nistrom, napada pretirani pesimizem avstrijs-kega zunanjega ministrstva in zlasti proti strahu, ki ga ima Avstrija pred evropsko kon-ferenco. Avstrija se ne sme bati, da ostane na konferenci v manjšini. Ostala bo pa Avstrija osamljena, ako bo hotela forciirati rešitev goto-vih važnih vprašanj. V tem slučaju ji Prusija ne bo sledila in jo tudi ne podpirala. Želi nade-že, da bi gospodje na Dunaju ohranili mir in res-nost.

AVSTRIJA NI PREDLOŽILA INTRAN-SIGENTNIH NOT.

Peterburg, 28. novembra. »Birževije Vie-domosti« pišejo: Ruski zunanji minister je iz-javil kategorično, da ni res, da bi bila predložila avstrijska vlada take note, ki bi značile nepo-pustljivo stališče glede srbskih meja. Glede teh se nadaljujejo pogovori med kabineti in nič ne kaže, da bi se položaj poostiril.

SRBIJA JE SPRAVLJIVA. — VAŽNA IZJAVA MINISTRA PAŠIČA.

Pariz, 28. novembra. »Matin« objavlja tale telegram iz Belgrada: Ministrski predsednik Nikola Pašić mi je danes izjavil: »Okupacija Drača za nas ni conditio sine qua non.« Srbija — kakor kaže — je postala vsled ruske presije bolj spravljiva glede pristaniških vprašanj.

PROKLAMACIJA ALBANSKE AVTO-NOMIJE.

Drač, 28. novembra. Na tukajšnji vladni palači je bila danes razobešena zastava avto-nomne Albanije. Zastava je rdeča s črnim orlom na sredi. Ko je bila razobešena ta za-stava, so bile suete takoj vse turške zastave, ki so plapolale v pristanišču. »Mutesarif« je za-pustil Drač takol. Asad-beg je bil takoj imeno-van za začasnega guvernerja Albanije. Turška bramba, ki je štela okoli 400 mož, je izročila orožja in znamenja. Turški uradniki so se vdali usodi in odšli.

SULTAN JE PRIZNAL AVTONOMIJO ALBANIJE.

Drač, 29. novembra. Med tem ko so alban-ski veljaki proglasili avtonomijo Albanije, je do-spel iz Carigrada bradek, v katerem priznava sultan, da priznava avtonomijo Albanije in jo blagoslovja. Turški vojski so takoj sklekli turško vojaško uniformo in oblekli uniformo alban-skih četašev. Ljudstvo je priredilo vojakom prisrčne ovacije. Krščanski in mohamedanski Albanci so prisegli, da bodo branili avtonomijo do zadnje kaplje krvi. Vsi sloji prebivalstva so se izrekli za avtonomijo in žele protekcijo Ita-lije, Avstrije in Francije.

SRBIJA NE MARA DRAČA.

Belgrad, 28. novembra. Tu se zagotavlja v najkompetentnejših krogih, da se je Srbija od-rekla Draču. Ni se pa odrekla pristanišču ob jadranski obali. V tukajšnjih političnih krogih prevladuje prepričanje, da bo končno tudi Av-strija ugodila srbski zahtevi po jadranskem pri-stanišču.

ITALIJA SE NE BO PROTIVILA RAZVOJU BALKANSKIH DRŽAV.

Milan, 29. novembra. »Secolo« je dobil iz Pariza: Včerajšnji »Temps« je objavil članek Jeana Carrère o raznih idejah, ki prevladujejo med italijanskim prebivalstvom glede na srbsko-avstrijski spor. Carrère pravi, da javno mnenje večine italijanskega ljudstva sledi s sim-patijami zmagam grškega in slovanskih narodov. Prepričan je, da se Italija ne bo protivila delu balkanskih držav za razvoj in procvit narodov.

MIROVNO VPRAŠANJE.

Carigrad, 29. novembra. V sedanjih poga-janjih za mir se porta trudi, da bi obdržala ves odrinski vilajet in tudi ni še izgubila upanja, da obdrži Solun. Pogajanja se vrše v Cataldži v železniškem vozu. Ko je dobil ministrski svet prva odvestila od svojih pooblaščenec, se je posvetoval do polnoči in odposlal potem nova navodila. Turški listi pišejo zelo optimistično in upajo, da bodo Bolgari odnehali od svojih prvih pretiranih zahtev in da so pripravljeni skleniti mir prej ko mogoče.

Sofija, 29. novembra. Konference pooblaščencev za sklenitev premirja vodi Danev. V sredo je trajala konferenca pozno v noč, v če-tretek dopoldne se je nadaljevala.

Berlin, 29. novembra. »Lokalanzeiger« po-roča, da bo povabil angleški državni talnik Grey velesile h konferenci poslanikov. Kon-ferenca naj bi razmetirala sledeče tri točke: alban-ska avtonomija, dardanelsko vprašanje, vprašanje o otokih. Ki jih je zavzela Grška. Av-strijsko-srbskega konflikta ne bo konferenca obravnavala.

POGAJANJA SE BODO NADALJEVALA.

Carigrad, 29. novembra. Tu se oficijozno zatrjuje, da niso donesla dosedanja pogajanja sicer nobenih sadov, da se pa bodo nadaljevala. O včerajšnjem sestanku pooblaščenecv se pri-poveduje, da so nastala nesoglasja zaradi meja. Turški pooblaščenec so trdovratno zahtevali, da se mora prepustiti Turčiji del polotoka od So-luna do Lozengrada. Pooblaščenec združenih balkanskih držav pa ponujajo Turčiji mejo od Enos-Sarai do Midije.

ODRIN V SKRAJNI SILI.

Pariz, 29. novembra. »Matin« je dobil iz Svilena vest, ki pravi, da so Bolgari njeli brez-

žične brzojavke iz Odrina. V brzojavkah je turški vali v Odrinu naznanjal carigradski vladi, da se nahaja mesto v skrajni sili in da se bo mo-ralo predati. Nadalje so njeli Bolgari brezžični brzojav iz Carigrada, v katerem je vlada naro-čila poveljniku odrinskih čet, da mora vztrajati do skrajnosti.

KONZULI V ODRINU PROTESTIRAJO.

Carigrad, 29. novembra. Tukajšnji posla-niki so dobili iz Odrina radiogram, v katerem naznanjajo odrinski konzuli, da protestirajo zo-per počenje Bolgarov, kateri bombardirajo mesto že šest dni, kar da je protizakonito.

VEST O DRŽAVNEM PREVRATU TURČIJE NERESNIČNA.

Carigrad, 29. novembra. Včeraj je bil ob-javljen komunique, v katerem pravi porta, da ni res, da bi bila sedanja vlada razveljavila ustavo. Porta ni imela nikdar takih namenov.

ZAROTA MLADOTURKOV.

Konstanca, 29. novembra. V Carigradu prevladuje mnenje, da je bivši minister Talaat-beg hotel usmrtiti z bombami sultana, velikega vezirja in vojnega ministra. Talaat-beg je naj-brže že pobegnil iz Carigrada v Konstanco. Biv-šega justičnega ministra Nedžeddina so izpu-stili, ker je obljubil, da bo pretrgal vse zveze z mladoturki. Tudi bivšega vojnega ministra Mahmud Šefket-pašo so po ponovnih zasliševanjih izpustili. Sultan in bivši ministri tova-riši so prepričani, da je komite Mahmut Šefket-pašo določil za diktatorja do ustanovitve re-publike. Zayotniki so imeli svoj sedež v Smirni. Tamošnje Arabce so pridobili za revolucijo, ki bi morali arabitati proti Carigradu.

BOJ ZA SKADER.

Rieka, 29. novembra. Črnogorci so neko-liko prenehali z obstreljevanjem Skadra, a Turki vzlic temu v večjih presledkih streljajo s točevni na sovražnikove postojanke. V Skadru je 80 poslopij več ali manj poškodovanih od čr-nogorskih krogeč.

GRKI ZASEDLI CASTORIS.

Atene, 28. novembra. Grški prestolonasled-nik je brzojavil, da je polk pešcev zavzel pred-včerajšnjem mesto Castoris; turške čete so zbežale v divjem begu. Iz bega se da sklepati, da se umaknejo Turki v Epir in se tam pridru-žijo ondornim četam.

BOJI NA KIOSU.

Carigrad, 29. novembra. Tukajšnji listi po-ročajo, da so na otoku Kios že tri dni huti boji med turškimi in grškimi četami.

VOJNE PRIPRAVE V ROMANIJ.

Bukarešt, 29. novembra. Vlada pripravlja na tihem vse potrebno za eventualno vojno. V teku štirih tednev so zgradili tehnični vojaški oddelki 40 kilometrov dolgo železniško vojaško progo iz Mangalije v Dobrudžo k bolgarski meji. Rusija ima baje ob pruski meji že čez 60.000 mož.

ROMANIJA HOČE PROSTO POT DO JA-DRANSKEGA MORJA.

Bukarešt, 29. novembra. Bivši vojni mini-ster Filipescu je izjavil na shodu, da je zuna-nji položaj zelo resen, a da se bo Romanija z njim okoristila. Dosegla bo svoboden dohod k Jadranskemu morju.

AVSTRIJSKI ARMADNI INSEKTOR PO-TUJE V BUKAREŠT.

Dunaj, 29. novembra. V dobro počenih krogih trdijo, da potuje avstrijski armadni in-spektor Hötendorf o isti misiji v Bukarešt, ka-kor je potoval Schenua v Berlin. Hötendorf bo konfiriral v Bukareštu s šefom generalnega štaba Averesku.

OTVORITEV DUME.

Peterburg, 28. novembra. Danes je bilo odprto zasedanje četrte dume. Za predse-dnika je bil izvoljen oktohist Rodzianko, ki je bil tudi predsednik prejšnje dume. Med otvori-tvijo se je zbralo rred dmo mnogoštevilno delavstvo, ki je protestiralo proti nečutenem postopanju vlade ob času volitev. 40.000 delav-cov stavka. Pričakujejo, da se bo stavka še znatno razširila.

V CARSTVU POLJSKEM DELE MED LJUD-STVO REVOLUCIONARNE OKLICE.

Krakov, 28. novembra. »Czas« objavlja iz Varšave vest, da je bilo razdeljenih v posled-njih dneh med poljsko prebivalstvo ruske Poljske mnogo revolucionarnih oklicev, ki pozivajo prebivalstvo na revolto.

ITALIJANSKA ZBORNICA.

Rim, 29. novembra. Namesto o lozanski pogodbi bo razpravljala danes italijanska zbornica o justični reformi. O lozanski mirovni pogodbi se odprti razprava šele v ponedeljek.

KONFERENCA SRBSKO-HRVAŠKE KOA-LICIJE.

Budimpešta, 28. novembra. Na konferenco hrvaško-srbske koalicije je dospelo 50 članov. Preden se je konferenca začela, je prišel v dvorano policijski svetnik Toth z detektivki. Zborovalci so protestirali. Dr. Toth je izjavil, da je prišel, ker je ogrska vlada doznala, da se nahajajo pri konferenci državljani tujih držav. Dr. Popović: »To ni res!« — Toth: »Poročalo se nam je, da so povabljeni dr. Šusteršič, dr. Masaryk in dr. Kramaf. Ali so tukaj?« — Ne!« Nato se je dr. Toth z detektivki odstranil. Med člani konference je še dolgo vladalo nad tem činom veliko razburjenje. Konferenca je spre-jela, resolucijo, ki izraža veselo zadovoljstvo nad balkanskimi zmagami in protestira proti nenormalnim razmeram na hrvaškem.

ŽELEZNIŠKA NEZGODA.

Novi Jork, 28. novembra. Na pensilvanski železniški progi se je pripetila strašna železniška nezgoda. 28 oseb je mrtvih, mnogo je te-žko ranjenih.

Vestnik organizacij.

Plesne vaje »Vzajemnosti« v Ljubljani se vrše vsako nedeljo in praznik od 3. popoldne do 7. zvečer v mali č-talniški dvorani v »Narodnem domu« (nad glavnim vhodom). Pristop imajo članice in člani ter po njih vpeljani gostje. Pristojbina je prav nizka. Vabi se na obilen posej.

Splošna delavska zveza »Vzajemnost« za Krajsko okrajno zastopstvo v Ljubljani, vabi na izredni občni zbor, ki bo v nedeljo dne 8. decembra 1912 točno ob 9. dopoldne v salonu restavracije »International«, Resljeva cesta št. 22. Dnevni red: 1. Poročila predsednika, tajnika in blagaj-nika zveze. 2. Nadomestne volitve v osrednji odbor in nad-zorstvo zveze. 3. Organizacija in taktika. 4. Tisk. 5. Razno-terosti. — Občnega zbora se morajo udeležiti vsi odbori in nadzorstva ljubljanskih podružnic in izobraževalnih odskov ter zaupniki vplačilnic. Odposlanci načelstva zveze imajo na zboru sedež in glas. — Radi važnosti in obširnosti dnev-nega reda je želeli polnoštevilne in pravočasne udeležbe.

Skojka Loka. Odbor »Vzajemnosti« ima v nedeljo 1. decembra točno ob pol 10. dop. skupno sejo z nadzor-stvom. Seja je zelo važna in so nanjo vabljeni vsi člani. Kdr pride brez strankinega znaka, plača 10 vin. za milijon-ski sklad »Zarje«.

Novice.

* Duhovnik, aretiran zaradi veleizdajstva. V kavarni »Kontilović« v Pančevi je pop Davi-dović v razgovoru izrekel besede, ki so se zdele oblasti žaljive za državo in cesarstvo. Med drugim je baje rekel: Kmalu bodo tukaj Srbi, ki bodo Ogrmom odrezali glavo. Orožniki so ga pozneje aretirali.

* Poštenost kapitalističnega časopisa. »Neues Wiener Journal« obdoljuje pariški dnevnik »Temps«, da je bil od leta 1909 do 1910 podkupljen od Avstrije. Vzrok, da zavzema »Temps« sovražno stališče napram politiki Av-strije, je iskati v dejstvu, da ne vživa več teh »podpor«.

* Kavarna, ki 150 let še ni bila zaprta. Leta 1762, torej pred 150 leti, je bila odprta v Benetkah na Markovem trgu velika kavarna Florian in od takrat naprej, torej 150 let ka-varna ni bila zaprta niti ene ure. Vedno je bila gostom na razpolago, popolnoma vse eno, ob kateri uri podnevi ali ponoči so jo posetili. Go-tovo je to rekord svoje vrste, katerega ne bo tako lahko nadkriliti.

* Poskušeni atentat na kameniti most. Iz Lvova poročajo: V Galiciji so neznani zlikovci poskušali razdreti veliki kameniti most čez reko Prut na železniški progi Vorohla-Voronienka. Napad so pravočasno preprečili. Most stražijo zdaj orožniki.

* Kako na Turškem sodijo. Hadži Kemal ima majhno kavarno v Carigradu. Nekaj dni pred izbruhom vojne so ga prišli in tirali pred vojaški sod. Prezident preiskovalne komisije ga je vprašal: »Ali ste član revolucionarskega od-bora, katerega vodja je Šerif-paša?« — »Niti ne vem, da tak odbor eksistira.« — »Dobro! Napravili bomo z vami kratek proces!« — Po tem kratkem zaslišanju je prijel Hadži Kemala nekaj miščastih rok. Položili so ga na hrbet na »falaco« in so ga trdno privezali na njo. »Falaca« je deska, na katero se privežejo deli-kventi, ki dobijo potem »baštonado«. Kemal je dobil šestnajst udarcev. Kričal je neprestano, da je nedolžen. Nato so ga začeli mučiti, da je Kemal bruhal iz ust kri. Nato so ga odvezali in ga odpeljali nazaj v ječo. — Drugi dan se je »zasliševanje« nadaljevalo. — »Hadži Kemal, povejte resnico!« — »Prisegam, da ne vem, česa me dolžite.« — »Izvrstno!« — »Re-falace.« ali zopet nove muke. Še enkrat toliko! Kemal je omedlel . . . Tretji dan je bilo tretje zasliševanje. — »Priznaj in dobil boš dobro mesto v občinski upravi.« — »Pravim vam, prisegam, da sem nedolžen.« — In znova muke. Eden izmed sodnikov je vzklil in predlagal: »Zvijmo ga v klopčič!« — Hadži Kemalu so zvezali roke z močno vrvjo, z drugim koncem vrvi so mu zvezali noge in mu potlačili z vso močjo glavo med kolena. Kostí so zahre-sčale, žile so se ubožcu nabrekli s krvjo. Iz nosa in iz ust mu je plnil val krvi. Tolki so ga po hrbtu s pestmi in palicami . . . — »Po-čakajte! Umira . . . Pustimo igro. In morda je še nedolžen. Odvezite ga . . .« In Kemalu so izpustili.

* Katastrofa v cirkusu. Iz Bilbao na Špan-skem poročajo: Med cirkusko predstavo, pri kateri so bile skoraj le ženske z otroci, je na-enkrat zadonel klic: »Ogenj!« Baje je nekdo zaklical to v šali. Nastala je grozna panika, vse je hitelo k izhodu, potohili so 44 oseb. Mnogo drugih je pa težko ranjenih. Cirkusko osobie so aretirali.

* Grozno morilno orodje so strojne puške, ki jih v sedanji balkanski vojni pridno uporab-ljajo. S strojnimi puškami najstarejšega modela lahko oddajo na minuto 350 do 400 strelcov, z onimi, ki so že nekoliko izboljšane 400 do 500 strelcov na minuto in strojne puške najnovejšega modela ustrelje na minuto 500- do 700krat.

* Stroj za glasovanje nameravajo upeljati v avstrijski državni zbornici. Pred vsakim po-slancem bosta na pulu dva električna gumba, eden z napisom »da«, drugi z napisom »ne«. Po-slanci bodo pri glasovanju pritisnili na polnu-ben gumb in na steni, kjer bodo številke vseh sedežev, se bodo pokazal rezultat glasovanja. Stroj je izumel ravnatelj arhiva poslanske zbor-nice dr. Karl Neisser, konstruiral ga je višji stavbni komisar Lenz. Stroj za glasovanje bi bil vsekako zelo prilichen, ker se rabi n. pr. za pomensko glasovanje tri četrti ure, stroj bi pa opravil delo v treh ali štirih minutah.

Pariška komuna.

(Predaval sodrug France Milost v »Ljudskem odru« v Trstu dne 22. in 23. t. in.)

(Dalje.)

Vlada, ki je zbežala v Versailles, je bila tista, ki je zavladala 4. septembra 1870. po padcu Napoleona in njegove dinastije. Člani te

vlade so bili zelo sumljivi subjekti. Tajnik pariške internacionale je pisal o tej vladi londonski internacionali sledeče: »Kmalu po sklenjenem premirju s Prusi je dokazal Milière, zastopnik narodne skupščine, ustrelen na ukaz ministra Faura, da je živel minister Faure v konubinat z ženo bogatega princa in si na nepošten način prilastil princovo imetje, ki je znašalo 300.000 frankov. Na te obtožbe ni odgovoril Faure ničesar. Prvič je Faure v svojem življenju moral molčati. Po zmagi pariške revolucije je Faure povzdignil lopova Picarda in Tabeferja, ki sta bila obsojena že pod cesarstvom zaradi sleparije, v najvišje državne službe. Picard je postal član vlade in se sam imenoval za finančnega ministra že ob času prvega obleganja. Ta Picard je bil brat nekega Arturja Picarda, ki je ukradel na pariški borzi 200.000 frankov. To je bilo uradno potrjeno. Tega uglednega brata je imenoval brat minister za glavnega urednika uradnemu listu »Prosti Volilec«. Za časa prvega pariškega obleganja pariškega prebivalstva. Vsi ti ministri so komaj čakali, da bodo smeli uganjati nečedne reči v imenu vlade. In ko so svoje nečedne ideje uresničili, so hoteli razdejati Pariz, da se ne bi razvedele njihove lopovščine. Take ljudi je Bismarck rabil. Kmalu se je pa pokazalo, da je bil inspirator te vlade zloglasni Thiers, ki je pozneje postal njen vodja.«

Thiers, mali možiček, je bil že pol stoletja nekaj bog pariške buržvazije. Bil je najvernejši zastopnik intelektualne meščanske korupcije. Preden je postal državnik, je poskušal biti zgodovinar in pokazal je, da zna prav nesramno lagati. Njegov življenjski opis je žalostno poročilo vseh nesreč, ki jih je pretrpela Francija za časa njegovega vladanja. Se republikanec pred letom 1830, se je kasneje vsilil k vladni pod kraljem Louisom Filipom in je takrat izdal svojega protektorja Lafita republikanec. Da si pridobi naklonjenost kralja, je organiziral demonstracije proti duhovništvu in je potem oropal cerkve in nadškofijske palače. Postal je minister ovaduh. Masakriral je republikance in izdal zakone zoper tiskano in koalicijsko svobodo. Leta 1840. je utrdil Pariz. Ko so ga zato republikanci napadali, je odgovoril: Kaj vas je strah utrdbe? Vlada, ki bi hotela streljati iz trdnjav na Pariz, bi bila nemogoča prej in po zmagi. In zgodilo se je, da je ravno on predal utrdbe Prusom in pozneje sam streljal na glavno francosko mesto. Ko je neapeljski kralj bombardiral svoja mesta, je bil hudo jezen. 18 mesecev kasneje je bil sam pristaša Napoleona III., ko so francoske čete bombardirale Rim in ga hotele vzeti združenim Italijanom, da ga oddajo papežu Piju IX. Najprej je bil republikanec najradikalnejše vrste. Ko je padel Guizot, je mislil, da postane on gospod Francije. Ker se mu te sanje niso uresničile, je postal rojalist. Postal je privrženec cesarstva in je bil prvi, ki je doživel republikance, da so oni krivi, ako se ni osnovala republika. Thiers je kriv vseh infamij v dobi drugega cesarstva od bombardiranja Rima pa do vojne s Prusko. Njegova zunanja politika je donesla Franciji največje sramote.

In ta sodrga je zbežala v Versailles, ko je v Parizu izbruhnil punt. Vsi ti ministri so si hoteli osvojiti Pariz in ga ugonobiti. In ti čedni ministri so kasneje pripovedovali, da so komunisti požigali in morili.

Punt, ki je izbruhnil v Parizu dne 18. marca, se deli v tri razdobja. Od 4. zjutraj pa do 9. dopoldne zmaguje reakcija. Od 9. do 4. popoldne je položaj negotov. Po štirih do večera se pa izkaže popolna zmagava revolucionarjev. Isti dan zjutraj je izšel Thiersov manifest na ljudstvo, v katerem pravi, da morajo imeti Parižani odločno (?) vlado; da bodo krivci, ki so ustanovili neodvisno vlado, izročeni sodišču; da se morajo odzvati revolucionarnim topovi; meščani naj pomagajo vladi, da napravi red in mir. Tudi tisti dan je naročil Thiers vojakom, naj obkolijo kanone revolucionarcev in jih odvzamejo. To so vojaki storili, ko so revolucionarci še spali. Toda trije nepoznani topničarji so ustrelili s kanonom in koj je bil ves Pariz po koncu. Prihitele je narodna bramba, kateri so se pridružili tudi vojaki s svojim poveljnikom. Generala Lacomta so revolucionarci vili; pozneje so ušli še generala Tomasa. Oba sta bila takoj ustreljena. Vsega tega pa ni nihče vodil, nihče komandiral. Oba generala sta bila od vojakov obsojena in bila sta ustreljena od svojih vojakov. Vkljub temu, da je bilo to dokazano, je to še vedno eden glavnih očitkov komunistom. Vlada je čakala v zunanjem ministrstvu, da ji vojaki pripeljejo kanone. Ko so prihajale nevesele novice in so ministri izvedeli, da so se vojaki pridružili ljudstvu in umorili dva generala, je vlada izdala v tem dnevu že drugi oklic. Oklic se glasi tako:

»Vlada apelira na vas, meščanje, da varujete svoje mesto, svoja ognjišča, svoje družine in svojo lastnino. Nekateri so se protizakonito polastili kanonov in se sedaj bojujejo s silo proti vojaštvu in narodni brambi. Ali bodete, meščanje, to prenašali? Ali bodete izročili Pariz revoluciji pred očmi sovražnika, ki se veseli naših prepričkov. Ako ne udušite punta takoj, ko se nahaja še v pojoju, bo konec francoske republike in morda konec Francije same.«

Ta oklic je bil kakor poziv na meščansko vojno. Pozneje je dal Thiers nalepiti tretji oklic, v katerem je zagotavljal, da ni res, da se hoče ustanoviti nova monarhija. Kasneje je izdala vlada še četrti in zadnji oklic. V tem oklicu je Thiers pripovedoval, da bodo revolucionarci Pariz razdajali in ga oropali, pa naredili iz Francije velikansko pokopališče.

Ljudstvo je te oklice čitalo in se smejalo na glas in vojaki so se pridruževali revolucionarjem. Ministri so bili proti temu, da bi vlada zapustila Pariz. Toda Thiers je ušel prvi v Versailles. Imel je vražji strah pred revolucionarji. Drugi ministri so mu koj sledili. Prvič v zgodovini se je zgodilo, da je bilo veliko glavno mesto, kakor je Pariz, prepuščeno samo

sebi. Zakaj resnica je namreč ta. Thiers je izdajal oklice, anonimni osrednji revolucionarni odbor je pa molčal in je komaj vedel, da je v Parizu revolucija, ki je bila zvečer zmagovita. Sele proti večeru je prevzel osrednji odbor vodstvo.

Ko je vlada zapustila Pariz, ji je sledila dolga, dolga vrsta kočij. Vsa takozvana boljša družba je sledila dobri vladi. Tja v Versailles so zbežali za vlado špekulantje, bankirji in bankroterji, borzjanci in tatovi, visoke dame in prostitutke. V Parizu je ostalo ljudstvo, ki se je na ta način rešilo nesnage.

(Konec prihodnjič.)

Odgovorni urednik Fran Bartl.
Tiska »Učiteljska Tiskarna« v Ljubljani.
Izdaja in zalaga založba »Zarje«.

V kratkem začnemo razpošiljati Žepni koledar za delavce sploh in prometne uslužbence za navadno leto 1913.

Ta žepni koledar je obsežnejši od dosedanjih in je jako primeren za vsakdanjo rabo. Razpošiljati se začne najkasneje 15. novembra. — Vsebinska: Koledar. — Dohodki in stroški. — Kolkovne lestvice. — Inozemske denarne vrednosti v kronski veljavi. — Množilna razpredelnica. — Stare in nove mere. — Koliko plačam osebne dohodnine. — Koliko plačam vojne takse. — Poštne in brzojavne tarife. — Dr. Viktor Adler. — Demon alkohol. — Dolžina železnice in brzojavni naprav cele zemlje. — Priporočljive knjige založbe »Zarje«. — Najvažnejše določbe v zavarovalnici proti nezgodam. — Novi mezdni zakon za rudništvo. — Stavke v Avstriji leta 1911. — Dolžine raznih železnice na zemlji. — Tri Askereve pesni: Poslednji akord, Svetnica, Karnevalska balada. — Za »Zarjo«. — Največja mesta na zemlji. — Obrtna sodišča v južnih avstrijskih deželah. — Obrtna nadzornišva v južnih avstrijskih deželah. — Pisatelj Ivan Cankar (slika). Pomen nekaterih parlamentarnih besed. — Napoleon Bonaparte (aforizmi ob stoletnici). — Beleške za vsak dan v letu. — Oglasi.

Cena posameznim izvodom 1 K, po pošti 10 vinarjev več. Z naročilom po pošti je najbolje poslati tudi denar, da se ne povečajo (s priporočilom) poštni stroški. Dobival se bo pri upravi »Zarje« v Ljubljani po zaupnikih.

A. Zupančič knjigovez

v Ljubljani, Slomškova ul. 31.

Slavnemu občinstvu vlijudno priporočam mojo knjigovoznico za prijazna naročila vsakovrstnih v mojo stroko spadajočih del, ter jamčim za solidno in točno postrežbo.

Najnovejše! Najnovejše Maksim Gorkij „Mati“.

Cena K 4.—.

To pohvalno delo slavnega ruskega pisatelja je izšlo te dni. Dobiva se po vseh knjigarnah, kakor tudi v založbi »Zarje« v Ljubljani, ki je knjigo založila in izdala.

Tobakarne oziroma prodajalne „Zarje“ v Trstu so:

- Južni kolodvor.
Ficke, Kasel Silos pred vhomom v prosto luko.
Moze, ulica Miramar 1.
Beden, ulica Madonnina št. 2.
Gostilna Internacional, ulica Giovanni Boccaio št. 25.
Lavrenčič, trg pred Kasarno (Piazza Caserma).
Pipan, ulica Ponte della Fabra.
Gramaticopolo, Piazza Barriera.
Bruna, ulica del Rivo.
Raitinger, Riva Grumola št. 20.
Hoeltl, trafikna na državnem kolodvoru.
Bajc, ulica Geppa.
Kovač Antonija prodajalna v Sv. Križu.
Muraro Matej, Via Sette Fontane 14.
Geržina, Rojan.
Benussi, Greta.
Skladišče II. kons. zadrug na Belvedere.
Artuš, Belvedere 57.
Sekovar, Piazza Caserma.
Ronzel Goachino, via S. Marco 26.
Wenc Neža, Via Broletto.
Segolin Rosa, Via Industria 16.
Kickel, Via Montorino 4, Rojano.

ZASTONJ ni nič, ampak za 1 K 80 vin. dobiš „Zarjo“ ves mesec. Vsak delavec mora biti nanjo naročen.

Konzumno društvo za Ljubljano in okolico vpisana zadruga z omejeno zavezo vabi v zmislu § 33 zadružnih pravil vse cenjene člane na redna članska zborovanja

ki bodo

29. novembra ob 8. zvečer v Krakovem pri Krakovčanu za okrožje Krakovo-Tmovo.

30. novembra ob 8. zvečer na Viču-Glincah v gostilni Amerika za okrožje Vič-Glince.

1. decembra ob 3. popoldne v Tržiču pri Pelarju.
Dnevni red vseh članskih zborovanj je:

1. Predložitev bilance za leto 1911/12.
2. Volitev delegatov za občni zbor.
3. Posvetovanje in sklepanje o predlogih za občni zbor.

Na vseh zborovanjih poroča ravnatelj Anton Kristan.
Nb. Članska zborovanja so sklepna, ako je navzoča najmanj dvajsetina za udeležbo upravičenih članov. Prosi pa se polnoštevilne udeležbe.

V Ljubljani, 12. novembra 1912.

Nadzorstvo: J. Udovč l. r. Načelstvo: Anton Kristan l. r.

Začetkom decembra začnemo razpošiljati Družinski koledar s slikami za navadno leto 1913.

ki ga je izdala in založila

Splošna delavska zveza „Vzajemnost“ za Kranjsko v Ljubljani.

Vsebina: Libertaire: V zadnji uri (uvodna pesem). — Kalendarji. — Beleške. — Splošni kalendarji. — Poštne, brzojavne in telefonske določbe. — Kolkovne lestvice. — Določila za kolkovanje listin, spisov, računov, knjig itd. — Dohodninski davek (tabela). — Krone v markah in dolarjih ter obratno (tabela). — Vojška taksa (tabela). — Letni obzor. — Slavko Filipič: Ludi! (pesem). — Ivan Cankar: Soplek cvetice. — Milka: Ne sanjajte! (pesem). — C. Fl. Golar: Ljubica iz tovarne. — Peti J. Josipov: Sanje (pesem). — Vox-J. Molek, Chicago: Pripovedka. — Evica Rubič: Solnčna dežela (pesem). — Dr. Robert Danneberg: Delavčeva usoda. — R. Korngold-J. Molek, Chicago: Zadnja noč (slika iz ameriških delavskih bojov). — Bojna pesem svobode (zgodovinska črtica). — Ferd. Hanusch: Na potovanju. — Evgen V. Debs: Utrinki. — Ivan Cankar: Od Vrhovne do Borovnice. — P. F. V. Naravo! — Jamski tajnik H. And. Perko: Svetovnoznana Postojnska jama. Ebin Kristan: Na planini! (pesem). — Ign. A. Stebi: Črtica o zrakoplovstvu. — Moderna reklama (poučen sestavek za čitatelje listov). — D. M.: Spomini. (Odlomki iz predavanja sodr. M. Cobala v ljubljanski „Vzajemnosti“ dne 16. oktobra 1912). — Melhior Cobal: Pogled v preteklost, rudarske organizacije na Slovenskem. — Jakob Škerbič: Strokovna organizacija pekarskih pomočnikov na Slovenskem. — Frank Petrič, Chicago: Nekaj splošne zgodovine socialističnega gibanja v Ameriki. — Alojzija Stebi: Ali si socialistinja? — Strokovne organizacije in socializem. — Dr. Anton Dermota: O obrtnih sodiščih. — Za časopisje (poučen sestavek). — Oglasi in beleške.

Slike: 12 koledarskih in več drugih vinjet. Dr. vitez Hochenburger. — Nikolaj Njagus Vavrak. — Grof Karel Stargh. — Poslanec Franc Silberer. — Dr. Viktor Adler. — Ljubljanske nune. — Učiteljke gredo na volitve. — Orožništvo razganja z nasajenimi bajoneti radovedneže pred ljubljanskim ženskim voliščem. — Spreved tržaških in ljubljanskih sodrugov na Dunajski cesti (cela stran). — Pozdravni govori pred „Narodnim domom“. — Valentin Pitoni. — Glovanj Oliva. — Ivan Stravs, župan mesta Idrije. — Opozicijski ogrski poslanci gredo skupno pod vodstvom grofa Apponyja v parlament. — Vojaske straže ogrski parlament. — Ogrski opozicijski poslanec Kovacs. — Diktator Hrvaške, Slavko pl. Cuvaj. — Avgust Bebel. — Italijansko taborišče v oazi. — Italijanska straža opazuje gibanje v nasprotnem taboru. — Umrjeni ruski ministrski predsednik Stolipin. — Evgen V. Debs, soc. preds. kandidat v Združenih državah. — Emil Seidel, soc. podpreds. kand. v Združenih državah. — Voljaštvo na tigu pred parlamentom v Teheranu. — Ljubico iz tovarne (2 slike). — „Da več: Ti si naš kandidat“. — Planinske kočje „Prijeteljev prirode“ (5 slik). — Slike iz Postojnske jame (8 slik). — Razne vrste zrakoplovov in letalnih strojev (5 slik). — E. Rusjan. — France Železnikar. — Anton Grabovc. — Delavsko izobraževalno društvo v Ljubljani 1. 1881. — Rok Drofenik. — Praznovanje 1. majnika v Zagorju 1. 1903. — Ebin Kristan (cela stran). — Josip Kopač. — Ignat Mihevc. — Tamburaški zbor „Vzajemnost“ v Mostah. — Melhior Cobal. — Andrej Cančak. — Skupina slov. vodilnih sodrugov v Chicagu. Slov. soc. klub št. 27 v Clevelandu. — Slov. soc. pevski zbor v Milwaukee. — Delavske hiše v Ljubljani.

„Družinski koledar“ obsega nad 13 tiskovnih pol v veliki osmerki (nad 210 strani) in je trdo vezan v krasne izvirne platnice. Koledar je izredno pripraven tudi za pisarne, ker obsega najpopolnejše določbe splošne vrednosti.

Cena: 1 izvod 1/20 K, po pošti 20 vin. več; 50—100 izvodov za organizacije po 1 K; nad 100 izvodov po 95 vin. Na naročila brez denarja se ne ozira. Pošilja se tudi po povzetju. V kolportajo (proti poznejšemu obračunu) se pošilja le organizacijam na pisмено naročilo, opremljeno z društvenim pečatom in podpisom predsednika in blagajnika. Od kolportaje preostalih koledarjev se ne vzame nazaj.

Naslov za naročbe:

Zveza „Vzajemnost“ v Ljubljani.

Ameriški sodrugi, za katere je prirejena posebna izdaja, dobe „Družinski koledar“ pri „Jugoslovanski socialni tiskovni družbi“ v Chicagu. — Cena enemu izvodu, 30 centov.

„Zarja“ se prodaja v Ljubljani po 8 vin. v naslednjih tobakarnah:

- Južni kolodvor, na peronu.
Pirnat, Kolodvorska cesta.
Zupančič, Kolodvorska cesta.
Blaž, Dunajska cesta.
Sterkovič, Dunajska cesta.
Fuchs, Marije Terezije cesta.
Tivoli, na žel. prel. pri Nar. domu.
Šubič, Miklošičeva cesta.
Senk, Resljeva cesta.
Kanc, Sv. Petra cesta.
Treo, „
Kušar, „
Podboj, „
Biziak, Bahoričeva ulica.
Remžgar, Zelena jama.
Svetek, Zaloška cesta.
Šešark, Selenburgova ulica.
Suhadole Anton, Zelena jama 50.
- Dolenec, Prešernova ulica.
Pichler, Kongresni trg.
Ušeničnik, dovska ulica.
Wisiak, Gospodska ulica.
Kleinstein, Jurčičev trg.
Stiene, Valvazorjev trg.
Košir, Hilšerjeva ulica.
Sušnik, Rimska cesta.
Klanšek, Tržaška cesta.
Elsner, Kopitarjeva ulica.
Blaznik, Stari trg.
Kustrin, Breg.
Sever, Krakovski nasip.
Državni kolodvor.
Križaj in Kotnik, Šiška.
Likar, Glince.
Jezeršek, Zaloška cesta.